

Barnombudet i Uppsala län
Drottninggatan 8 • 753 10 Uppsala
www.boiu.se • boiu@boiu.se
018 69 44 99

Framtidens ungdomsinflytande i Uppsala kommun

Januari 2019

Innehållsförteckning

Om BOiU och denna rapport.....	3
Bakgrund.....	4
Satsningar i Uppsala – tidigare och nuvarande.....	6
Nuläget i kommunen.....	11
Underlag för rapporten	14
Kommunbesök	15
Sammanfattning.....	35
Resultat och förslag.....	39

Om BOiU och denna rapport

Barnombudet i Uppsala län (BOiU) är en ideell förening verksam främst i Uppsala län. BOiU verkar för att alla barn och unga ska få den hjälp de behöver och att alla barn och unga ska kunna påverka sin vardag och samhället. Detta görs genom att

- ge stöd och råd,
- informera,
- påverka och
- stärka barn och ungas röster.

BOiU får sin huvudsakliga finansiering från Uppsala kommun och Region Uppsala. Föreningen är helt fristående.

Under hösten 2018 har BOiU påbörjat ett utredningsarbete kring hur Uppsala kommun framöver kan stärka sitt arbete med barn och ungas delaktighet och inflytande. Syftet med arbetet har varit att stärka BOiU:s kunskaper om hur arbete med barns och ungas delaktighet och inflytande kan bedrivas på en kommunal nivå, och att om möjligt ta fram en ståndpunkt som BOiU kan driva i föreningens påverkansarbete.

Parallellt med processen har BOiU varit delaktiga i processen med att ta fram ett nytt program för Uppsala kommuns barn- och ungdomspolitik. Som ett led i BOiU:s bidrag till det arbetet har vi tillgängliggjort denna rapport till arbetsgruppen för programmet som ett underlag för hur arbetet med barn- och ungdomsinflytande kan struktureras för att täcka olika behov.

Utgångspunkten har varit att studera andra kommuners arbete med barn och ungas delaktighet och inflytande, för att sedan genom de diskussionerna och observationerna ta fram ett förslag på en modell för barn- och ungdomsinflytande som lämpar sig för implementering i Uppsala kommun.

Vi har under arbetets gång isolerat ett antal goda exempel på barn- och ungdomsinflytande, både genom personliga kontakter och genom analys av kommunernas hemsidor. Sex av de kommunerna har vi sedan gjort studiebesök hos för att skapa en fördjupad förståelse för deras arbete med barn och ungas inflytande och delaktighet. Dessa besök utgör det huvudsakliga underlaget för denna rapport.

Bakgrund

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, även kallad Barnkonventionen, innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Sverige är ett av de länder som skrivit under och förbundit sig att följa konventionen. Enligt beslut i riksdagen 2018 (Riksdagsskrivelse 2017/18:389) får Barnkonventionen status som svensk lag från och med den 1 januari 2020 i form av *Lagen om Förenata nationernas konvention om barnets rättigheter*.

Barnkonventionen består av femtiofyra artiklar, varav fyra räknas till grundprinciperna. Artikel 12 reglerar barn och ungas rätt till att få sin röst hörd. I svensk översättning finner vi följande:

”Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.” (UNICEF, 2018)

Förenklat innebär det att barn och unga ska få möjlighet att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem som individer, men även att barn och unga ska få komma till tals i beslut och diskussioner som rör barn och unga som grupp. Åsikterna kan anses väga olika tungt beroende på barnets mognad – vilket ofta korrelerar med barnets ålder.

Artikel två reglerar skyldigheten att tillförsäkra barn och unga deras rättigheter oberoende av faktorer kopplade till diskrimineringsgrunderna. I svensk översättning lyder första delen så här:

”Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.” (UNICEF, 2018)

De strukturer som finns för att säkerställa rättigheterna som uttrycks i Barnkonventionen, även rätten till inflytande och delaktighet, ska alltså säkra rättigheterna för alla barn oberoende av barnets (eller förälderns/vårdnadshavarens) ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska och sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt. Det innebär att en struktur för inflytande och delaktighet även måste säkerställa att till exempel barn med funktionsnedsättning får komma till tals på lika villkor.

Bottom-up och top-down

När beslut ska fattas om barn som grupp brukar BOiU tala om två olika sätt att arbeta med delaktighet och inflytande, *top-down* och *bottom-up*. Ett typexempel på när top-down kan tillämpas är stadsbyggnadsfrågor. Om kommunen bygger en ny lekplats någonstans ska barn och unga från närområdet vara delaktiga i projekteringen. Initiativet kommer uppifrån från kommunen, och barn och unga får möjlighet att tycka till. Arbetet med att göra barn och unga delaktiga bör stå i proportion till insatsen som ska genomföras och anpassas till barnens mognad.

Med bottom-up menar vi barns och ungas möjlighet att på eget initiativ påverka kommunen. Det kan handla om att inkomma med förslag och synpunkter till förvaltningar eller att skriva förslag som behandlas inom den politiska organisationen, antingen som individ eller tillsammans med andra barn och unga.

De olika arbetssätten passar bra i olika situationer och användningen av dem bör även anpassas utifrån barnens ålder och mognad. BOiU menar att top-down bör användas som regel vid frågor som rör yngre barn (förskolan, låg- och mellanstadiet) och att forum för eget inflytande (bottom-up) successivt bör komplettera top-down-arbetet i takt med att barnens mognad ökar. Ett exempel på detta är i elevdemokratiska frågor, där barn och unga vid lägre åldrar får komma med synpunkter på ledningens förslag när elevrådet träffas (top-down). På gymnasiet får de en högre grad av självständighet och möjlighet att driva egna frågor gentemot skolan, ofta genom självständiga och fristående elevkårer – vilket i högre grad innebär bottom-up.

Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

Den 1 december 2010 beslutade riksdagen att godkänna den strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige som regeringen föreslagit. Bland annat skrivs följande i strategin under rubriken "Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem":

"Enligt Barnkonventionens artikel 12 ska staten tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad. Detta är en av de grundläggande principerna i Barnkonventionen och ska därför finnas med i tolkningen av de övriga artiklarna. Barnrättskommittén har också lyft fram vikten av att stärka barnets möjligheter att uttrycka sina åsikter (General Comments No. 12, 2009)."

Strategin lyfter även att "[k]ommuner och landsting har ansvaret för de flesta av verksamheterna som rör barns levnadsvillkor och säkerställandet av deras rättigheter."

Kommuner och landsting har alltså en viktig roll i implementeringen av Barnkonventionen, och bör införa välfungerande strukturer för säkerställandet av barnrättsperspektivet.

Satsningar i Uppsala – tidigare och nuvarande

Uppsala kommun har under årens lopp arbetat på många olika sätt med barns och ungas möjligheter att påverka. Man har sedan 1942 haft olika satsningar på föreningslivet med särskilt fokus på barn och unga, och 1990 var Uppsala den första kommunen i landet att inrätta ett Ungdomsfullmäktige. Nedan återfinns några beskrivningar på verksamhet som tidigare bedrivits eller just nu bedrivs inom kommunal eller ideell regi och som på olika sätt verkat för ökat inflytande för ungdomar.

Tidigare satsningar i Uppsala

Uppsala Ungdomsråd

Uppsala ungdomsråd bildas 1942 på initiativ av kommunen i syfte att verka för att stärka föreningslivet i Uppsala. Grundfilosofin var att så kallade *föreningslösa ungdomar* löpte stor risk att bli *omoraliska* och att man genom att anordna aktiviteter som främjade ungdomars föreningsengagemang, skulle bidra till ungdomars goda fostran.

Ungdomsrådet hade formen av en förening vars medlemmar bestod av lokalföreningar till de statskyrkliga organisationerna, frikyrkliga organisationerna, politiska ungdomsförbunden, scouterna, idrottsorganisationerna, studentorganisationerna, elevorganisationerna, nykterhetsorganisationerna samt ungdomsgårdarna. Det var i första hand vuxna som engagerade sig i ungdomsrådets verksamhet.

Rådet anordnade bland annat mässor för ungdomsorganisationer där ungdomar och andra delar av allmänheten kunde träffa representanter från de olika delarna av Uppsalas föreningsliv. Man anordnade även ungdomsledarutbildningar och bedrev påverkansarbete gentemot kommunen för att lösa den brist på lokaler för ungdomsorganisationer som fanns då.

Kommunen (Uppsala stad) inrättade mot slutet av fyrtioalet en ungdomsnämnd, som i sin tur bildade en kommitté som skulle utreda förutsättningarna för ungdomars organisering i Uppsala stad. Resultatet blev att ungdomsnämnden övertog en stor del av initiativet för ungdomars organisering i Uppsala.

Det är förhållandevis odokumenterat när exakt Ungdomsrådet upphörde att existera, men utifrån den efterforskning vi lyckats få fram verkar det som att ungdomsrådet under sjuttioalets första hälft gick samman med Uppsala Föreningsråd, som då hade en likartad verksamhet.

Det ska tilläggas att ungdomsrådet som tidigare fanns skiljer sig markant från de ungdomsråd som idag finns i olika kommuner, då det i huvudsak bestod av vuxna representanter från civilsamhället i stället för ungdomar i målgruppens åldrar.

Föreningsrådet

Den tidiga historieskrivningen om Föreningsrådet är bristfällig som bäst, men rådet uppgav tidigare på sin hemsida att de bildades 1942. Dock antas det att man med det årtalet syftar på bildandet av ungdomsrådet som senare uppgick i föreningsrådet.

Huvuduppgiften för föreningsrådet var att utbilda och stödja föreningslivet i Uppsala och att vara en samverkanspartner gentemot kommunen. Likt ungdomsrådet var Uppsalas olika lokalföreningar anslutna som medlemmar i föreningsrådet, och styrelsen bestod av representanter valda på rådets årsmöte.

Föreningsrådet finansierades till största del av olika nämnder i kommunen, och erbjöd ekonomiskt och administrativt stöd till föreningar i Uppsala. 2005 övertog föreningsrådet även ansvaret för Diskrimineringsbyrån Uppsala (som finansierades av dåvarande Ungdomsstyrelsen, idag under namnet Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor). Fem år senare övertog de även arbetsgivaransvaret för Centrum för Ideellt Arbete.

2012 uppdagades det dock att verksamheten led av stora ekonomiska underskott. Man ansökte i mitten av 2013 om ett engångsbidrag om 1,2 miljoner kronor från kommunen för att återställa ekonomin. Äskandet avslogs av kommunstyrelsen. 2015 beslutade föreningsrådet på två på varandra följande årsmöten att avveckla verksamheten.

Uppsala Ungdomsmöte/Ungdomsfullmäktige

När kommunen och Föreningsrådet år 1990 anordnade ett ungdomsfullmäktige för stadens ungdomar var det en stor händelse – inte minst för att det var det första ungdomsfullmäktige någonsin i Sverige.

Uppsala ungdomsfullmäktige var en del av Uppsala Ungdomsmöte som anordnades den 2–9 maj 1990. Drygt 130 ungdomar deltog och diskuterade olika frågor utan närvarande vuxna. Ämnesområdena som skulle diskuteras var miljö, fritid, skola, våld och droger samt bostad och arbete. De deltagande ungdomarna hade alla någon koppling till ett förenings- eller rådsengagemang – till exempel skolornas elevkårer/elevråd, de politiska ungdomsförbunden samt lokalavdelningar för bland andra nykterhetsrörelsen, kyrkan och scouterna. Dagen efter sammanträdet för Ungdomsfullmäktige presenterades ungdomarnas olika förslag på en rad seminarium och möten med kommunpolitiker. Därifrån skulle politikerna kunna hämta inspiration för framtida verksamhet från kommunens sida. Det är oklart om några nya politiska initiativ inleddes som följd av mötet. Grundtanken var att man efter Ungdomsmötet skulle se över möjligheten att låta projektet övergå till en mer permanent satsning. Man hade tänkt sig att man skulle hålla ungdomsmöten på årsbasis och att en av ungdomsfullmäktige vald styrelse eller arbetsgrupp skulle driva arbetet mellan sammanträdena. Det verkar dock inte ha blivit någon fortsatt satsning på området efter Sveriges första (och Uppsalas sista) ungdomsmöte.

Mötesplatsen

Mötesplatsen är en tidigare satsning från BOiU som finansierades av Uppsala kommun genom det ekonomiska stöd som BOiU erhållit under åren. Projektet startade 2001 efter ett initiativ från ungdomar i Uppsala. Alla ungdomar i kommunen var välkomna till Mötesplatsen som anordnades tre gånger per termin. De tjänstepersoner från kommunen som var intresserade av att ställa frågor var också välkomna. Ungdomar i Uppsala anställdes som "proffsnissar" av BOiU för att informera om Mötesplatsen i skolor och på fritidsgårdar samt för att planera och genomföra Mötesplatsen. På Mötesplatsen fick man möjlighet att i grupp, i en avslappnad kafémiljö, diskutera kommunens olika verksamheter. Synpunkter och frågor som kom upp antecknades och fördes vidare till berörda delar av den kommunala organisationen av BOiU.

Mötesplatsen avvecklades 2013 utifrån att arbetsinsatsen ansågs överstiga nyttan och effekten.

Åsiktsmässa/Intrsemässa

En gång per år anordnade BOiU en Åsiktsmässa som senare bytte namn till Intrsemässa, med utställare från civilsamhället i Uppsala. Skolklasser bjöds in för att lära sig mer om hur man kan påverka och engagera sig som ung i Uppsala.

Även denna avvecklades 2013, bland annat för att det krävdes stor arbetsinsats för att förmå skolor att skicka klasser till mässan och att det inte gav tillräckligt tydlig effekt i relation till arbete.

Nuvarande satsningar i Uppsala

Fyrisgårdens dialogforum

Fyrisgården är Uppsalas enda hemgård och drivs av föreningen Fyrisgården. Föreningen verkar för en mer meningsfull fritids för alla och vänder sig till hela Uppsala kommun. Föreningen uppbär verksamhetsstöd från Uppsala kommun.

Som en del av verksamheten driver Fyrisgården projektet *Dialogforum* som bildades 2004. Dialogforum riktar sig till ungdomar i Uppsala med funktionsvariationer och ger möjlighet att diskutera problem med och ställa frågor till samhällsaktörer och beslutsfattare i Uppsala.

Fyrisgården arbetar ständigt med att utveckla Dialogforum. För tillfället arbetar man med att utveckla bättre metoder för att föra vidare informationen till beslutsfattare i Uppsala kommun.

We_change

We_change är en plattform som drivs av Fryshuset och som syftar till att inkludera unga i arbetet med hållbar utveckling och hitta lösningar som bidrar till att uppnå de globala målen. Projektet består av en Sverigeturné till mellan sju och tio städer där gymnasieelever får ledigt för att delta när paneler och workshops som kretsar kring de globala målen anordnas.

Projektet finansieras av ett antal företag, myndigheter och kommuner – däribland Uppsala kommun och det kommunala bolaget UppsalaHem. Som en följd av att Uppsala kommun bidrar till projektet besöker we_change alltid Uppsala kommun. Uppsala kommun bidrog år 2018 med 150 000 kronor till projektet exkl. moms. Utöver det finansierade kommunen 2018 lokaler för projektet för 128 000 kronor och lärare på gymnasiet avsatte arbetstid för projektet för att rekrytera klasser.

Det är oklart vilka praktiska rutiner som finns för att förmedla vidare inhämtad information från evenemanget till den kommunala organisationen.

Kommunutvecklare – ferieanställningar genom kommunen hos BOiU

Uppsala kommun erbjuder sedan 2014 femton sommarjobbplatser som kommunutvecklare hos BOiU. Ungdomarna har som regel gått ut årskurs nio och får under tre veckor arbeta med att på något sätt utveckla kommunen.

När sommarjobbarna börjar får de en intensivkurs i Barnkonventionen, påverkansmetoder och den kommunala organisationen. De får därefter utifrån eget intresse bilda grupper som under veckorna ska driva en enskild fråga gentemot kommunen. Exempel på detta är en grupp från ett tidigare år som ville förbättra belysningen längst cykelbanan mellan Flogsta och Eriksberg – något som också genomfördes av kommunen senare.

Strukturerat top-down-arbete

Uppsala kommuns förvaltningar och verksamheter arbetar likt andra kommuner med medborgardialoger och andra satsningar för att samla in medborgarnas åsikter om vissa förändringar. Vissa delar av kommunen arbetar aktivt med att utveckla arbetet med dialoger och andra former av strukturerat top-down-arbete tillsammans med till exempel BOiU.

Elevråd och elevkårer

Samtliga grund- och gymnasieskolor i Uppsala har ett elevråd eller en elevkår som utgör ett organ för elever att påverka sin skola.

Barnombudet i Uppsala Län

Som beskrivs i avsnittet *Om BOiU och denna rapport* verkar BOiU på olika sätt för att alla barn och unga ska få den hjälp de behöver och att alla barn och unga ska kunna påverka sin vardag och samhället. Sedan år 1988 har BOiU uppburit verksamhetsstöd av olika former från Uppsala kommun, och den 1 januari 2019 ingår kommunen och BOiU ett ideellt-offentligt partnerskap som ytterligare tydliggör BOiU:s roll gentemot kommunen.

BOiU genomför egna dialoger genom verksamheterna *Barnrättskalendern* och *Vecka 54*. De innebär att barn och unga i olika årskurser både får information om Barnkonventionen och sina rättigheter, och därefter får delta i en påverkansövning där de utifrån olika teman får komma med förslag på hur Uppsala kan förbättras. Förslagen tar BOiU sedan vidare till berörda delar av kommunen och regionen. I samband med

Vecka 54 anordnar även BOiU lunchhäng där kommunalråd och andra beslutsfattare får prata med barn på skolorna om olika frågor med någorlunda fria ramar.

BOiU ger även ut två tidningar producerade av ungdomar i olika åldrar. Tidningen Word riktar sig till ungdomar på gymnasiet och Tidningen Ord till barn och unga i åldern tio till femton år. Tidningarna produceras av barn och unga i målgruppsåldern och är en del av BOiU:s arbete att stärka barns och ungas röster. Tidningen Ord är i skrivande stund inte en periodisk tidskrift, även om ambitionen är att den ska bli det så snart det finns ekonomi för det.

Resurser

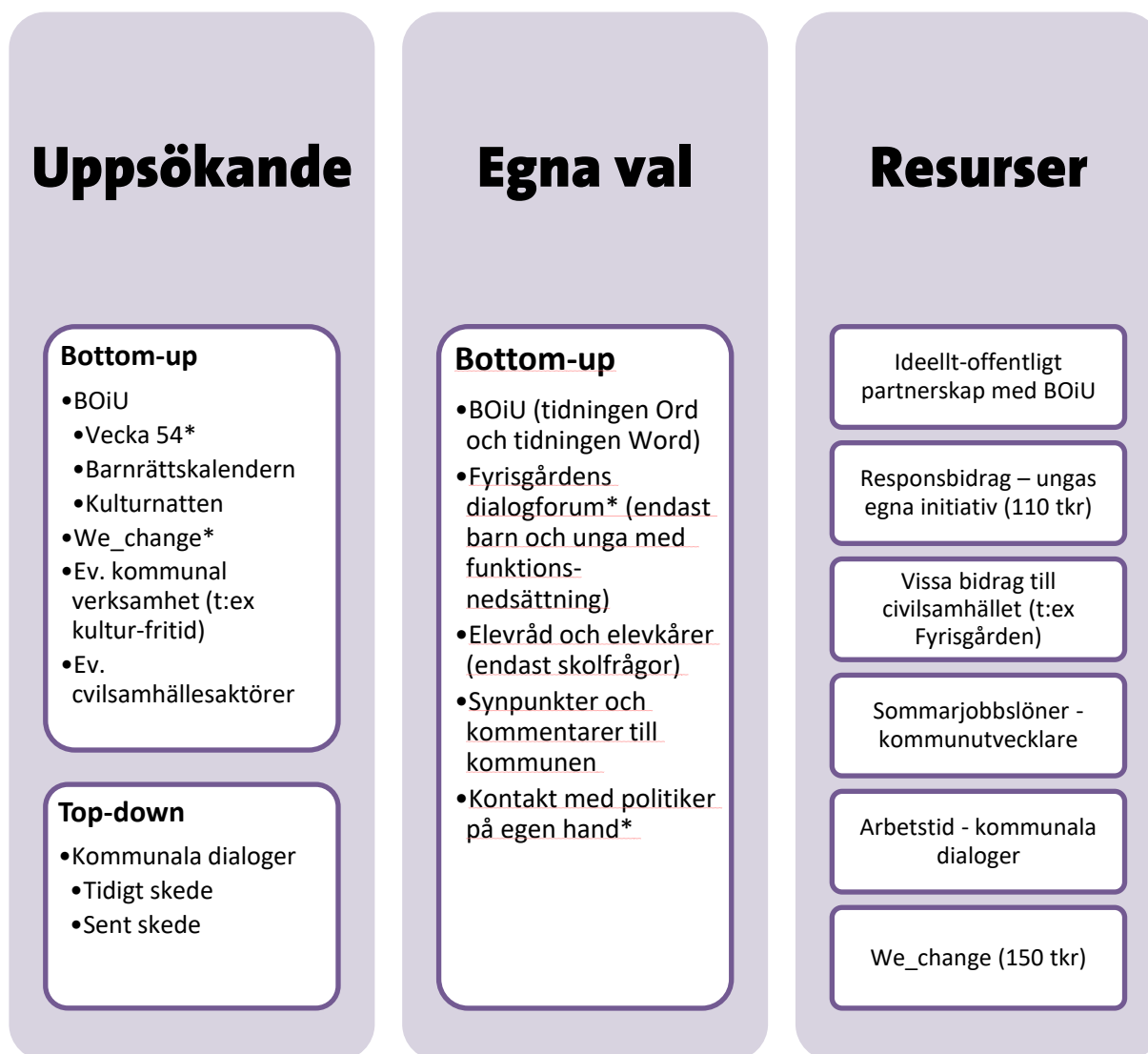
Utöver det arbete som beskrivs ovan avsätter Uppsala kommun även andra resurser som berör barns och ungas möjligheter att påverka. Det rör sig bland annat om verksamhets-, utvecklings- och anläggningsstöd till medlemsföreningar som bedriver barn-och ungdomsverksamhet samt projekt-och verksamhetsstöd till föreningar som bedriver öppen verksamhet riktad till barn och unga.

Kommunen avsätter även 110 000 kronor per år för stöd till ungas egna initiativ som ungdomar kan söka utan koppling till en förening för att anordna aktiviteter eller arrangemang för unga på fritiden. Bidraget heter Responsbidrag- ungas egna initiativ.

Nuläget i kommunen

Sammanfattning av arbetssättet i dag

Uppsala har alltså ett antal olika arbetssätt för att garantera barns och ungas rätt till inflytande och delaktighet, både ur ett bottom-up-perspektiv och från ett top-down-perspektiv. Uppsalas nuvarande arbete kan beskrivas med hjälp av diagrammet nedan.

Figur 1 Uppsala kommuns arbetssätt.

* indikerar möten med beslutsfattare.

Uppsökande verksamhet

Rubriken beskriver hur kommunen eller civilsamhällesaktörer når ut till barn och unga för att få in synpunkter på pågående projekt eller allmän input på verksamheten. Det är verksamhet som har till syfte att samla in åsikter, inte utgöra ett medel för att barn och unga ska kunna påverka på eget initiativ (bottom-up). Det finns dock olika nivåer på styrningen vid sådana tillfällen. I BOiU:s uppsökande verksamhet får barn och unga

möjlighet att utveckla sina tankar utifrån ämnesområden, i de kommunala dialogerna har den uppsökande verksamheten oftast en mer riktad, projektfokuserad karaktär.

Egna val

Det finns två sätt som barn och unga kan påverka på eget initiativ. Antingen kan de påverka individuellt eller så kan de påverka i inflytandeforum bestående av flera ungdomar.

Exempel på det senare i andra kommuner är ungdomsråd och ungdomsfullmäktigen. I Uppsala finns det två former av inflytandeforum – dels de elevråd/elevkårer som finns i kommunens grund-och gymnasieskolor, dels Fyrisgårdens Dialogforum för barn och unga med funktionshinder.

Individuell påverkan görs genom att man skickar synpunkter eller kommentarer till kommunens verksamheter, organisation eller till politiker inom kommunen.

Resurser

En annan viktig aspekt av arbetet med barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande är vilka andra resurser som avsätts för barn och unga att påverka. Det kan till exempel röra sig om bidrag till andra aktörer som arbetar med barn-och ungdomsverksamhet, bidrag direkt till ungdomar som vill driva verksamhet för barn och unga eller personal som arbetar för att stärka barns och ungas möjligheter till inflytande och delaktighet.

Utvecklingspotential

BOiU anser att det uppsökande arbetet är Uppsalas starkaste sida vad gäller ungas inflytande. Det finns ett påbörjat arbete på olika verksamhetsnivåer som också kommer stärkas genom programmet för Uppsala kommuns barn- och ungdomspolitik, det kompetenslyft som ska genomföras och det nya idéburna offentliga partnerskap som kommunen ingår med BOiU från och med 2019.

Arbetet med att unga ska kunna påverka utifrån egna val har dock sina brister. Den del som kretsar kring individuellt inflytande har någorlunda väl fungerande strukturer i form av att hantera synpunkter, kommentarer och klagomål som inkommer. Det kan dock diskuteras hur kända dessa funktioner är bland barn och unga, hur mycket de används, eller är anpassade för barn och unga. Vi känner inte till att det finns någon kartläggning kring detta i kommunen.

BOiU anser att området inflytandeforum är det som saknas mest. I nuläget är de enda kommunala inflytandeforumen elevkårerna och elevråden som finns på skolorna i kommunen. De är dock begränsade till att påverka i skolfrågor. Utöver det finns Fyrisgårdens dialogforum som riktar sig till barn och unga med funktionshinder.

För att säkerställa barns och ungas rätt till inflytande och delaktighet bör arbetet med inflytandeforum stärkas i Uppsala. Det vill säga möjligheten att påverka på eget initiativ, tillsammans med andra jämnåriga och där frågor kan ha ett långsiktigt

perspektiv och inte endast bestå av att framföra en åsikt vid ett visst tillfälle. För att avgöra hur det ska göras på bästa sätt har vi i denna rapport studerat hur andra kommuner arbetar, och hur deras arbetssätt på bästa vis kan komplettera och till viss del ersätta Uppsalas befintliga strukturer.

Underlag för rapporten

Denna rapport är baserad på efterforskningar i ett antal olika arkiv och tidningar samt djupintervjuer av tjänstepersoner i kommuner som bedriver ett utmärkande arbete med delaktighet och inflytande samt ungdomar som är eller har varit aktiva i de olika organisationsformerna. Se nedan sammanställning:

Arkiv och tidningar:

- Uppsala Nya Tidning
- Uppsala Stadsarkiv
- Uppsala Folkrörelsearkiv

Möten med kommuner:

- Helena Edvinsson, Barnombudsman i Strängnäs kommun
- Josef Elveskog, Samordnare i Östermalms stadsdelsförvaltning (Stockholms stad)
- Sara Kjellberg, Ungdomsombud i Linköpings kommun
- Anjelica Johansson, Ungdomsombud i Linköpings kommun
- Paulin Issa, Demokratiutvecklare i Botkyrka kommun
- Paula Aijmer, Planeringsledare för ungdomsfullmäktige i Göteborgs stad
- Ungdomsfullmäktiges presidium, Göteborgs stad
- Anna Sigurgeirsdottir, Enhetschef för stöd och strategi på kultur-och fritidsförvaltningen i Lunds kommun
- Oliwer Karlsson, Inkluderingskoordinator på kultur-och fritidsförvaltningen och socialförvaltningen i Lunds kommun

Möten med andra aktörer

- Nina Adolfsson, Ordförande Sveriges Ungdomsråd samt f.d. ordförande Botkyrka Ungdomsfullmäktige
- Diverse personal på BOiU

Kommunbesök

Under hösten 2018 har Barnombudet i Uppsala län genomfört erfarenhetsutbyten med tjänstemän från sex olika kommuner i Sverige som visat att de utgör ett ”gott exempel” på arbete med barns och ungas inflytande. De kommuner vi valt ut är Linköpings kommun, Stockholms kommun, Göteborgs kommun, Strängnäs kommun, Botkyrka kommun och Lunds kommun. Urvalet genomfördes dels baserat på personliga kontakter och dels genom en granskning av kommunernas hemsidor samt lokaltidningar.

Strängnäs kommun

Centralt kommunalt ungdomsråd.

Arbetsätt inom Strängnäs kommun

Strängnäs kommun har sedan en lång tid tillbaka arbetat med olika satsningar på barn och ungas inflytande och delaktighet. Redan år 2000 började tjänstepersoner från olika kommunala enheter att göra extra ansträngningar för att barn och unga skulle få komma till tals i kommunen.

2003 anordnades den första *barn-och ungdomskongressen* i Strängnäs. Där fick alla skolor skicka ett antal elevrådsrepresentanter för att träffa lokalpolitiker. Ungdomarna delades upp i grupper baserat på olika ämnen och en politiker med det ansvarsområdet deltog när så gruppen fick möjlighet att lyfta frågor. I utvärderingar från eventen skrev de deltagande barnen och ungdomarna att kongressen var en positiv upplevelse, men att de upplevde att politikerna inte lyssnade på deras synpunkter. Konceptet med barn- och ungdomskongresser fortsatte ett antal år innan det avvecklades.

2010 skapas en kommunal halvtidstjänst för en *lokal barnombudsman* som ska arbeta med barnrättsfrågor i kommunen. Arbetet med barn och ungas inflytande och delaktighet skulle på så sätt få en centralt planerad struktur och enhetlighet över den kommunala organisationen.

Inledningsvis reser barnombudsmannen till skolornas elevråd för att anordna temamöten om olika frågor. Eventuella synpunkter på kommunens arbete tar barnombudsmannen med sig till tjänstemän på de berörda förvaltningarna, antingen genom att själv skicka vidare information eller genom att anordna ett gemensamt möte med tjänstemannen/beslutsfattaren och de berörda eleverna. Ett exempel på ett sådant sakfrågearbete handlade om att skolskjutsarna för särskoleeleverna inte kom i tid. Barnombudsmannen anordnade då ett möte med ansvarig för skolskjutsen från kommunens sida och elever på de berörda skolorna.

De lokala elevråden och elevkårerna är navet i barnombudsmannens informationsinhämtning. Barnombudsmannen åker runt och träffar elevråd och elevkårer. Elevrepresentanterna får därefter i uppdrag att prata med andra elever om frågorna för att därefter återkoppla till barnombudsmannen.

När kommunen påbörjar egna processer görs alltid en barnkonsekvensanalys genom intranätet. Om barn på något sätt berörs tar någon på enheten kontakt med barnombudsmannen för att få dialogstöd. Barnombudet och tjänstemannen på enheten lägger därefter gemensamt upp en plan på hur barndialogen ska gå till.

Ett exempel på detta var när kommunen 2017 skulle bygga en ny lekplats. Kommunens stadsarkitekt och barnombudsmannen bjöd in två skolklasser från närliggande skolor för att visa platsen där lekplatsen skulle byggas och samla in förslag på vad lekplatsen skulle innehålla. Stadsarkitekten fick därefter förbereda olika förslag som barnombudsmannen skickade vidare till klasserna, och klasserna fick ta ställning till vilka delar av förslagen som var allra viktigast för dem. Underlaget användes därefter när slutförslaget på lekplats skulle tas fram och lekplatsen byggas. Dialogen tog sammanlagt tre till fyra timmar i anspråk.

Grundtanken med Strängnäs arbete med barns och ungas rätt till delaktighet och inflytande är att arbetet inte ska belasta förvaltningarna för mycket.

Barnombudsmannen hjälper till att planera och anordna dialoger, och minskar därigenom bördan på förvaltningen. Individer med ett intresse för barnrättsfrågor på varje förvaltning utbildas mer fördjupat i barnrätt, utöver den grundläggande information som utgår till alla anställda.

Utmaningen med dialogerna är att nå ut till barn och ungdomar som är socialt utsatta. I vissa fall (särskilt när det rör ett särskilt område) delar BO ut flygblad i brevlådor med inbjudan om att komma på en träff med sina barn och berätta om ett projekt, så att de får möjlighet att tycka till. Det tar mer tid och resurser i anspråk än vanliga dialoger, men är en viktig del i att säkerställa inflytande över socioekonomiska barriärer.

2014 skapades en ny halvtidstjänst för att starta upp ett nytt ungdomsråd som kompletterade Barnombudsmannens andra halvtid. Tidigare fanns en struktur där elevråden fick skicka representanter till stormöten en gång i månaden, men konceptet präglades av lågt engagemang.

Man valde i stället att skapa en ny struktur där ungdomar i åldrarna 13–25 år aktivt får gå med i ungdomsrådet på eget initiativ. Barnombudsmannen informerar på skolorna, och då särskilt till elevråd/elevkårer. Rådet har egna träffar på kommunhuset, där de får diskutera pågående initiativ från kommunens sida men även planera event utifrån sin initiativbudget på 170 000 kr. Barnombudsmannens ena halvtidstjänst används för att administrera och stödja ungdomsrådet.

Hur skulle motsvarande koncept kunna se ut i Uppsala?

Strängnäs kommun har avsatt en halvtidstjänst för arbete med bland annat utbildningsinsatser och dialogstöd i kommunen samt en till halvtidstjänst för vuxenstöd till det stadsdelsöverskridande ungdomsrådet i kommunen. Utöver de resurser som är direkt kopplade till tjänsten (lön, arbetsgivaravgifter, kontorsplats med mera) har kommunen även avsatt 170 000 kronor för ungdomsrådet att bedriva egen verksamhet för.

Den tidigare funktionen finns till viss del redan i Uppsala i form av samarbetet med Barnombudet i Uppsala län. Enligt avtal med Uppsala kommun ska BOiU arbeta för att informera och utbilda kommunens medarbetare om Barnkonventionen och barnrätt. Det är även möjligt för tjänstemän inom kommunen att använda BOiU som en resurs vid utformningen av dialoger eller annan verksamhet relaterad till barn och/eller unga. Den 1 januari 2019 ingår kommunen och BOiU ett ideellt-offentligt partnerskap (IOP) som över tre års tid kommer medföra att BOiU:s rådgivande och stödjande relation med kommunen blir ännu tydligare.

Uppsala kommun har dock inte ett ungdomsråd idag och det skulle kräva att andra resurser avsätts för syftet. BOiUs bedömning är att ett för kommunen centralt ungdomsråd borde bedrivas helt i kommunens regi, men att BOiU och andra ideella aktörer kan stödja ungdomsrådet i dess verksamhet.

Då Uppsala är en betydligt större kommun än Strängnäs torde det rimligen krävas mer än en halvtidstjänst för att nå ut till tillräckligt många barn och unga för att bedriva representativ verksamhet där barn och unga från alla stadsdelar får möjlighet att delta i ungdomsrådet på lika villkor. Särskilt gäller då möjligheten att rekrytera från skolor, då Uppsala har mångfaldigt fler skolor än Strängnäs. Minst en heltidstjänst borde krävas för att verksamheten ska fungera väl, och stöd från andra kommunanställda (till exempel på fritidsgårdar) skulle vara nödvändigt för att få ut information om ungdomsrådet.

Vad gäller de 170 000 kr som kommunen avsatt för ungdomsrådets egna initiativ skulle dessa pengar till stor del kunna tas från befintliga bidrag till ungdomars egna initiativ, bland annat Responsbidrag – ungdomars egna initiativ som Uppsala kommun avsatt 110 000 kronor för 2018.

Risken finns dock att ett enda stadsdelsöverskridande ungdomsråd inte blir representativt sett till geografisk spridning och därigenom socioekonomisk bakgrund och andra faktorer. Möjligheterna att genom ungdomsrådet driva frågor som påverkar närområdet skulle förmodligen vara lägre jämfört med om kommunen väljer att driva ett flertal ungdomsråd på stadsdelsnivå (Se Stockholms stad, Göteborgs stad). Risken finns även att man endast når ut till ett fåtal ungdomar, då ungdomsråden oftast består av färre än tjugofem personer.

Ett centralt ungdomsråd för kommunen skulle dock kunna vara en kostnadseffektiv lösning på de bristande möjligheterna för ungdomar att påverka kommunen på eget initiativ.

Linköpings kommun

Två ungdomsombud med tidsbegränsade anställningar.

Arbetsätt inom Linköpings kommun

Linköping kommun började år 2003 med en satsning på så kallade Ungdomsombud. Konceptet innebar att kommunen anställde två ungdomsombud på heltid vars syfte var att fungera som länk mellan kommunen/politikerna och unga. Anställningen var till en början tidsbegränsad till ett år och de båda ungdomsombuden tillträdde samtidigt.

Tjänsterna infördes som en del av kommunens Hållbarhetsgrupp som verkar inom områdena klimat och miljö, mänskliga rättigheter, folkhälsa, landsbygdsutveckling, stadsdelsutveckling, civilsamhällsfrågor, nationella minoriteter, brottsförebyggande arbete, demokratiutveckling, ANDT (alkohol, narkotika, droger och tobak) och integrationsfrågor. Hållbarhetsgruppen leds av kommunens hållbarhetschef och är en del av Kommunledningsförvaltningen. Ombuden har regelbundna avstämningar med hållbarhetschefen.

Grundtanken var och är fortfarande att Ungdomsombuden ska vara mellan 19 och 25 år. De får gärna ha erfarenhet av någon form av engagemang i civilsamhället.

Efter ett antal år reviderade kommunen systemet. Man insåg att ett år var för kort tid för ungdomsombuden att både introduceras till sitt uppdrag och utveckla arbetet med barn-och ungdomsinflytande och kommunen ökade därför anställningstiden till arton månader. Man hade även haft problem med överlämningarna när ombuden skulle bytas ut och kommunen valde därför att låta ungdomsombuden ”gå om lott”, det vill säga att det ena ombudet påbörjar sin anställning efter att det andra ombudet arbetat i nio månader, vilket upprepas så att ett mer erfaret ungdomsombud alltid kan hjälpa det andra nytillträdde ombudet.

Ambitionen är att ungefär hälften av arbetstiden ska gå till att bistå kommunen i deras ordinarie arbete. Det kan exempelvis innebära att komma med ett ungdomsperspektiv i pågående ärenden eller att hjälpa till att anordna dialoger med barn och unga.

Resterande tid får Ungdomsombuden fördela fritt på egen verksamhet som de beslutar om. Nuvarande ungdomsombud arbetar bland annat med följande saker:

- Ungdomspodden – en podcast för ungdomar i Linköping. Har i nuläget cirka 200 lyssnare per vecka.
- Samverkansgrupper för högstadiet och gymnasiet en gång per månad, då varje skola får skicka representanter till ett möte som kretsar kring ett av eleverna valt tema. Där diskuterar man vad man kan göra för att förbättra situationen gällande just det området. På mötena närvarar ibland tjänstepersoner från förvaltningarna, som presenterar egna förslag och ber om synpunkter.
- Slaget om Linköping – Linköping har tidigare haft problem med ”nollning” av nya gymnasielever. För att bryta det startade Ungdomsombuden ett projekt tillsammans med Kultur-och fritidsförvaltningen ett projekt vid namn ”Slaget om Linköping”, där stadens gymnasielever får tävla i olika idrotter.

Ungdomsombuden arbetar även med andra långtgående satsningar i kommunen. Bland annat:

- Ung dialog – ett forum en gång per år. Ungdomsombuden bjuder in elever från alla skolor till en halvdag som kretsar kring ett visst tema. Cirka hundra elever från gymnasiet brukar delta och diskutera. De förslag, frågor eller synpunkter som kommer fram tar Ungdomsombuden med till kommunen.
- Lilla dialogen – ett dialogforum för högstadiet. Ungdomsombuden bjuder in klasser från fem olika skolor för att träffa politiker och prata med olika frågor. Tanken är att politikerna ska ställa frågor till barnen, men det varierar utifrån den enskilde politikerns engagemang för frågan.
- Utbilda elever i skolorna om hur kommunen funkar. Ungdomsombuden åker ibland runt och håller lektioner för högstadie-eller gymnasieelever om hur kommunen fungerar och hur de kan påverka kommunens arbete.
- Stödja barn och unga i att skriva Linköpingsförslag (se nedan). Om barn och unga kommer med synpunkter hjälper Ungdomsombuden dem att författa Linköpingsförslag.
- Ungdomschecken – barn och unga kan söka bidrag om upp emot 10 000 kr via Ungdomsombuden för att genomföra verksamhet riktad till barn och unga. Kommunen anslår 90 000 kronor till Ungdomschecken varje år.

Under det senaste året har ungdomsombuden även påbörjat ett antal nysatsningar. De samarbetar bland annat med Kultur- och fritidsförvaltningen samt det kommunala bolaget Visit Linköping i att rekrytera 20 evenemangsagenter, som under ett år får gå gratis på olika kulturevenemang i kommunen i syfte att utvärdera dem från ett ungt perspektiv. De har även bildat en Ung Arrangörsgrupp, som består av ungdomar och på sikt ska anordna egen verksamhet i samband med fritidsgårdar och Kultur- och fritidsförvaltningen.

En viktig aspekt av kommunens arbete är att Linköping har ett system för medborgarförslag vid namn Linköpingsförslaget. Personer som bor i kommunen eller berörs av kommunens verksamhet kan lämna förslag till kommunen (oberoende av personens ålder). Efter att ett förslag skickats in får allmänheten 60 dagar på sig att rösta på förslaget. Förslag som får över 100 röster överlämnas till ansvarig förvaltning eller nämnd för handläggning och ställningstagande. På så sätt kan allmänheten, även barn och unga, komma med egna förslag på saker kommunen ska göra.

Ungdomsombuden bistår barn och ungdomar när de vill författa egna Linköpingsförslag, och kan hjälpa till att samla stöd för initiativen.

Under besöket närvarade BOiU även på ett samverkansgruppsmöte för gymnasiet med tema trygghet (ett tema som ungdomarna själva valt). BOiU:s uppfattning är dock att forumet präglades av lågt engagemang och att det fanns svårigheter för ungdomarna själva att förmedla egna åsikter och förslag. Konceptet är dock förhållandevis nytt och det är oklart hur det kommer utvecklas i framtiden, då det är ett forum som framtagits inom ungdomsombudens egna initiativutrymme och inte som en av kommunen fastställd uppgift.

Hur skulle motsvarande koncept kunna se ut i Uppsala?

Linköpings kommun avsätter två heltidstjänster för ungdomsombuden. Ungdomsombuden har som regel nyligen lämnat gymnasiet och har således lägre ingångslöner än andra anställda inom kommunen. Löneläget förändras inte heller under perioden då ungdomsombuden har tidsbegränsade anställningar på arton månader. Enligt uppgift från ungdomsombuden ligger kostnaden inklusive arbetsgivaravgifter och semesterlön på cirka 650 000 kronor per år för båda tjänsterna. Kommunens hållbarhetschef behöver även avsätta viss tid för att samordna projektet och agera närmsta chef för ungdomsombuden. Enligt muntlig uppgift från ungdomsombuden uppgår verksamhetens kostnader till strax över en miljon kronor per år undantaget kostnaden för Ungdomschecken.

Linköpings kommun och Uppsala kommun är till befolkningen jämnstora kommuner med ungefär samma antal grundskolor och gymnasieskolor med en liknande geografisk spridning, och vi gör därför bedömningen att motsvarande satsning i Uppsala skulle kräva samma anställningsresurser som i Linköping.

Kostnaden för verksamheten är i nuläget oklar då Linköpings kommun inte återkommit med en beskrivning av verksamhetens kostnader. Större delen av kostnaderna utgörs dock enligt Ungdomsombuden av de medel som avsatts för nedan nämnda Ungdomschecken och lönerna för ungdomsombuden.

Risken finns dock att Ungdomsombudens verksamhet riskerar att bli väldigt personberoende, då den verksamhet ungdomsombuden bedriver, präglas starkt av ungdomsombudens egna intresseområden. Det krävs ett välfungerande arbete med rekrytering med inriktning mot ungdomar för att tillsätta tjänsterna med rätt personer, till exempel genom kontakt med det unga civilsamhället.

Motsvarande satsning till *Ungdomschecken* i Linköping finns redan i form av *Responsbidrag – ungdomars egna initiativ* i Uppsala. Om motsvarande system med ungdomsombud införs skulle det bidraget till exempel kunna övergå till att förmedlas av ungdomsombuden.

BOiU vill även tydliggöra att skillnaden mellan Barnombudet och ungdomsombuden bör tydliggöras. Exempelvis genom att ungdomsombuden benämns på annat sätt – till exempel ungdomslotsar.

Stockholms stad: Östermalms stadsdel

Lokala ungdomsråd på stadsdels- eller stadsområdesnivå.

Arbetsätt inom Stockholms stad – Östermalms stadsdel

Stockholms Stad består av fjorton olika stadsdelar. Varje stadsdel har en stadsdelsnämnd och stadsdelsförvaltning, som ansvarar för den kommunala förskolan, äldreomsorgen, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, stadsmiljöarbete, socialpsykiatri, individ-och familjeomsorg, konsumentvägledning och fritids-och kulturverksamhet. Stadsdelarna har i de flesta fall egna befolkningar jämförbara med andra kommuner i länet.

I stort sett alla stadsdelar har ett befintligt ungdomsråd eller har tidigare haft ett som lagts ner på grund av lågt engagemang. Arbetsätten skiljer sig förhållandevis lite mellan stadsdelarna, där det oftast finns en samordnare som ger vuxenstöd till ungdomsrådet och där ungdomsrådet har stort inflytande över den egna verksamheten. I denna rapport har vi valt att närmare studera en stadsdel, Östermalm, och arbetet med ungdomsrådet där.

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade 2013 att skapa en halvtidstjänst avsatt för att starta och driva ett ungdomsråd för stadsdelen, och en till halvtidstjänst för att arbeta med andra inflytande-och informationssatsningar riktade till barn och unga i stadsdelen.

Samordnaren för ungdomsrådet försökte då att hitta ett engagemang för ett ungdomsråd, men det fanns inget intresse bland unga att delta i ungdomsrådet. Man antog att det bland annat berodde på faktorer som var särskilda till Östermalm, till exempel att barn och unga där ofta har fritidsaktiviteter i en omfattning som kraftigt avviker från resten av kommunen.

När samordnaren uttryckte detta i lokalmedia, hörde dock ett antal ungdomar av sig för att meddela att de visst ville engagera sig. Det blev starten på Östermalms Ungdomsråd.

Ungdomsrådet bestod inom kort av knappt trettio ungdomar. De träffas idag en gång per månad för att diskutera hur de kan driva frågor gentemot stadsdelsförvaltningen. När ungdomsrådet har en synpunkt, hjälper samordnaren till med att anordna ett möte med rätt kontaktperson på förvaltningen för att det ska vara lätt att ta frågan vidare. När frågorna inte direkt berör stadsdelens ansvarsområden skriver Ungdomsrådet även medborgarförslag till kommunen med hjälp av samordnaren.

Ungdomsrådet träffas på stadsdelens fritidsgård. De har en avsatt budget om 100 000 kronor per termin att bedriva egen verksamhet för. Ungdomsrådet verkar dock nästan enbart i påverkanssyfte och bedriver lite egen verksamhet utöver dialogtillfällen och egna möten.

För tillfället präglas ungdomsrådet av ett förhållandevis lågt engagemang. Det har varit svårt att konkurrera med andra fritidsaktiviteter och det finns därför endast tio aktiva

medlemmar kvar. Förhoppningen från stadsdelens sida är dock att engagemanget snart ska väckas till liv igen. Samma situation gäller även i andra stadsdelars ungdomsråd.

Den andra delen av samordnartjänsten används för varierande satsningar. Den mest långlivade satsningen är en satsning på *lokaldemokratiska lektioner*. Det innebär att projektledaren åker ut till olika högstadielklasser för att berätta om hur kommunpolitiken fungerar. Projektledaren ansvarar för lektionsinnehållet, men det sker inom ramen för samhällskunskapslektionerna. Därefter får eleverna i uppgift att välja ett ämne, och skriva en varsin debattartikel om det. Debattartikeln ska kretsa kring lokalpolitisk påverkan av någon form.

Cirka en månad senare återvänder samordnaren, ofta med två till tre ledamöter från stadsdelsnämnden. Barnen får i smågrupper presentera sina förslag för politikerna, som får ställa frågor till barnen om vad de vill förändra (snarare än att barnen ställer frågorna till politikerna.) Mot slutet av lektionen lämnas lite tid för barnen att ställa praktiska frågor till politikerna. Efter det tar samordnaren med debattartiklarna till ungdomsrådet, som utifrån eget intresse får sälla och ta frågorna vidare – antingen direkt till nämnden eller genom att medlemmarna i ungdomsrådet får skriva ett medborgarförslag till kommunen.

Projektet med lokaldemokratiska lektioner håller dock på att avvecklas, och kommer att ersättas för nya satsningar för att stimulera intresse för lokalpolitiken bland ungdomar.

Hur skulle motsvarande koncept kunna se ut i Uppsala?

Även om Uppsala kommun har tydligt definierade stadsdelar, så bedrivs den kommunala verksamheten inte på stadsdelsnivå på samma sätt som i Stockholm. De stadsdelar som kommunen är administrativt indelad i är dessutom många till antalet sett till kommunens befolkning.

Motsvarande koncept med lokala ungdomsråd skulle därför i Uppsala snarare utgå ifrån en annan indelning än stadsdelarna, till exempel samlingsområden som samlar ett flertal stadsdelar. Sådana områden skulle till exempel kunna vara innerstaden, nordvästra staden, västra staden, sydvästra staden, sydöstra staden, östra staden och norra staden.

En ungdomsrådssamordnare skulle inom sin tjänst kunna ha ansvar för två till tre lokala ungdomsråd. På så sätt skulle antalet tjänster hållas förhållandevis lågt samtidigt som ungdomar får möjlighet att organisera sig för att påverka sitt närområde.

Ungdomsråden skulle även kunna agera frivilliga remissinstanser i frågor som berör barn och unga i det området. Samordnarna har då ansvar att skicka vidare frågor till ungdomsrådet i området som berörs för att samla in synpunkter. Ungdomsrådet kan på så sätt agera ett komplement till de övriga dialoger kommunen genomför när förslag bereds.

Lokala ungdomsråd kräver dock viss ekonomi för att kunna genomföra egna aktiviteter i närområdet. I Stockholms stad avsätts cirka 100 000 kronor per ungdomsråd. Till viss

del skulle de medlen kunna tas från bidrag som redan existerar inom Uppsala kommun, (bland annat *Responsbidrag – ungdomars egna initiativ*), men nya medel skulle förmodligen behöva tillskjutas för att finansiera ett flertal lokala ungdomsråd likvärdiga och med tillräckliga möjligheter att bedriva egen verksamhet för ungdomar lokalt.

En viktig aspekt som saknas i Uppsala kommun är funktionen med medborgarförslag som 194 av Sveriges 290 kommuner har. Det möjliggör för barn och unga i allmänhet men även för ungdomsrådet att på egen hand skicka in förslag till kommunen. BOiU anser att införandet av en form av medborgarförslag skulle vara ett nyttigt komplement till lokala ungdomsråd eller andra satsningar på forum för inflytande.

En tjänst med specifikt fokus på enskilda insatser för att stimulera intresset för lokal påverkan finns till stor del redan inom ramen för BOiU:s arbete. Även om BOiU inte informerar om hur kommunalpolitiken fungerar så informeras barn och unga om sina rättigheter och möjligheter att påverka olika beslutsfattare. Vi genomför redan idag dialoger likt dem i Stockholm och tar med informationen till kommunen eller andra berörda organisationer.

Botkyrka kommun

Tidigare ett ungdomsfullmäktige med representanter valda i demokratiska val på och med mandat kopplade till grund-och gymnasieskolor i kommunen, nu ett ungdomsfullmäktige med representanter utvalda utifrån ansökan och med mandat kopplade till kommundelar.

Arbetsätt inom Botkyrka kommun

Botkyrka kommun är en kommun i Stockholms län med centralorten Tumba. Den har en befolkning på cirka 92 000 personer, varav cirka fyrtio procent är utrikesfödda.

Kommunen delas in i fem kommundelar: Alby, Fittja, Hallunda-Norsborg, Tullinge och Tumba-Grödinge.

Kommunen har en satsning på ungdomsdemokrati vid namn *Botkyrkas Ungdom Under Förändring* men kallas oftast *Ungdomsfullmäktige* såväl internt i kommunen som i folkmun.

Initiativet tog sin början 2002, då kommunen valde att bilda ungdomsfullmäktige som en del av kommunens interna organisation. I ungdomsfullmäktige sitter ett antal ledamöter i åldrarna 13 till 22 år och utgår ifrån att alla skolor i kommunen ska finnas representerade i ungdomsfullmäktige. Antalet ledamöter per skola fastställdes till en representant per 35:e elev i åldern 13 till 22 år, och tanken var att allmänna val skulle anordnas med hjälp av elevråden/elevkårerna på alla högstadieskolor och gymnasium i kommunen för att välja ledamöterna.

Till en början höll flertalet skolor faktiska val, men efter ett antal år minskade intresset för projektet och skolorna väljer idag i stort alla som är intresserade av att delta. Detta då antalet intresserade elever vanligtvis motsvarar eller understiger antalet platser skolan har att erbjuda. 2018 sitter åttiofyra ledamöter formellt i fullmäktige, men större delen av arbetet bedrivs av en mindre kärna av 30–35 personer.

Ledamöterna påbörjar sina nya uppdrag under hösten genom att delta på en utbildningshelg där bland annat Botkyrkas lokala barnombudsman berättar om Barnkonventionen. Därefter väljer de inom sig en ungdomsfullmäktigestyrelse, där vissa medlemmar även är ordföranden i olika nämnder som också tillsätts av ungdomsfullmäktige. Några exempel på dessa nämnder är Skolnämnden och Miljönämnden.

Ungdomsfullmäktige sammanträder för stormöte en gång per månad och de mötena är öppna för allmänheten. Ungdomsfullmäktigestyrelsen träffas cirka två veckor innan varje stormöte för att förbereda inför det.

Nämnderna sammanträder någon gång per månad för att särskilt diskutera vissa ämnesområden. Skolnämnden arbetar exempelvis med grund-och gymnasieskolan och hur den kan förbättras.

Alla ungdomar i Botkyrka har rätt att lämna in motioner till ungdomsfullmäktige. När det sker förbereder ungdomsfullmäktigestyrelsen frågan, och därefter behandlas frågan

på det kommande stormötet. Om frågan kan avgöras av ungdomsfullmäktige, görs det där. I annat fall kan frågan skickas vidare som en motion till Kommunfullmäktige med en rekommendation från Ungdomsfullmäktige.

Ungdomsfullmäktige har i dag en budget om 300 000 kronor och en heltidsanställd demokratiutvecklare på Kommunledningsförvaltningen som vuxenstöd. Pengarna används för att genomföra ungdomsfullmäktiges projekt, hyra lokaler för mötena och betala för fika. I undantagsfall kan ledamöter i ungdomsfullmäktige efter beslut av demokratiutvecklaren ungdomsfullmäktige arvoderas på projektbasis, om personen arbetar med projektet flera dagar i veckan.

Vissa i fullmäktige får även passerkort till kommunhuset och tillgång till iPads att använda för arbetet med ungdomsfullmäktige.

Kommunen håller dock för tillfället på att se över och uppdatera strukturen för ungdomsfullmäktige, då engagemanget i ungdomsfullmäktige minskat över åren – främst för att det är svårt att konkurrera med andra fritidsaktiviteter och engagemang. Under processen har man landat i att man ska minska antalet ledamöter till mellan 30 och 35 stycken, och fördela de platserna på olika områden i kommunen istället för skolorna.

Nämnderna och styrelsen ska avskaffas till förmån för ett enda ungdomsfullmäktige med tre funktionärer i ett presidium. När ungdomsfullmäktige driver projekt ska tillfälliga arbetsgrupper startas för att driva projekten mellan sammanträden. Utgångspunkten är att hela ungdomsfullmäktige ska träffas var tredje vecka.

Under hösten ska ungdomsfullmäktige lanseras på nytt med en reklamkampanj lokalt. Demokratiutvecklaren kommer att ha extra kontakt med fritidsgårdar och föreningslivet för att rekrytera utanför skolorna.

När man genomförde analysen av ungdomsfullmäktige träffade man ett antal personer som önskat vara med, men som inte valts in för att de på grund av bland annat mobbning i skolan inte kunnat väljas in i ungdomsfullmäktige. En del av det nya ungdomsfullmäktige kommer förmodligen att vara att valsystemet avskaffas, och att man istället får skicka in en motivering som bedöms kvalitativt. Sittande ungdomsfullmäktige får då tillsammans med demokratiutvecklaren välja ut det nya ungdomsfullmäktige. Platserna kommer med största sannolikhet att fördelas per kommundel i stället för per skola.

Även om ungdomsfullmäktige är en remissinstans i kommunen så är kännedomen i kommunens organisation om att frågor kan skickas dit förhållandevis låg. Målsättningen är att öka kännedomen inom den interna organisationen på kommunen. Fler ska veta att de kan vända sig till ungdomsfullmäktige med sina frågor, och då särskilt att de kan presentera sina förslag själva på deras sammanträden istället för att skicka en komplicerad skriftlig rapport.

Ungdomsfullmäktige är även anslutet till Sveriges Ungdomsråd, och får därigenom utbildningar och stöd vid behov.

Hur skulle motsvarande koncept se ut i Uppsala?

Botkyrka är en kommun som är särskilt intressant att studera då de just nu är inne i en förändringsprocess vad gäller deras satsningar på lokalt inflytande.

Om man i Uppsala kommun skulle vilja efterlikna det system som tidigare fanns i Botkyrka skulle det behöva avsättas mellan en och två heltidstjänster som kan arbeta med att utveckla konceptet och driva verksamheten. Inledningsvis skulle tjänsterna kretsa kring marknadsföring utåt till målgruppen, men även intern förankring i den kommunala organisationen. När det första ungdomsfullmäktige är valt på skolorna skulle arbetet övergå till att agera vuxenstöd till de aktiva ledamöterna och bistå ungdomsfullmäktige i att sprida sina idéer och förslag till andra delar av kommunens verksamheter.

Konceptet skulle behöva förankras i samtliga kommunala grundskolor och gymnasium med elever i målgruppen, och varje skolenhet uppdras att genomföra val till ungdomsfullmäktige genom elevrådet/elevkåren om sådan finns eller annars i skolans egna regi.

Om Uppsala kommun tillämpade samma ledamotsförhållande som Botkyrka kommun (en ledamot per trettiofem elever i åldern 13 till 22 år) skulle Uppsala ha sammanlagt 443 ledamöter i ungdomsfullmäktige, även om det faktiska antalet intresserade ungdomar förmodligen skulle vara lägre. En högre tröskel om cirka en ledamot per 250 elever skulle ge ett mer hanterbart antal ledamöter på 39 stycken enligt data från Utbildningsförvaltningen.

En viktig kostnadsaspekt är lokalhyran för ungdomsfullmäktiges sammanträden. I och med att det rör sig om en stor grupp personer måste tillräckligt stora lokaler hyras för mötena. Antingen kan skolmatsalar eller fritidsgårdar användas, eller så kan lokaler hyras från Uppsala Konsert och Kongress eller Fyrishov till internpriser.

Ungdomsfullmäktiges egna initiativspott skulle även den behöva finansieras. Till viss del kan de pengarna tas från redan existerande bidrag (bland annat *Responsbidrag – ungdomars egna initiativ*), men nya medel skulle förmodligen behöva tillskjutas beroende på kommunens ambitionsnivå för ett ungdomsfullmäktiges verksamhet.

Om man i stället väljer att instifta ett ungdomsfullmäktige som återspeglar de omtag som Botkyrka kommun nu tar skulle vissa kostnader till stor del förbli konstanta. Dessa är kostnaderna för vuxenstöd (minst en heltidstjänst) och initiativpotten för ungdomsfullmäktige att bedriva verksamhet för. Kostnaderna för mat, resor och lokaler skulle förmodligen minska aningen – men då initiativpotten och personalkostnader utgör merparten av utgifterna skulle den sammanlagda kostnaden förbli ungefär densamma för såväl det gamla som det nya konceptet.

Grundskolor och gymnasieskolor skulle i stället för att anordna val endast behöva informera om möjligheten att söka till ungdomsfullmäktig och inte förrätta valen. Ungdomsfullmäktige skulle ändå vara fortsatt representativt för de olika delarna av kommunen genom att platserna fördelas per stadsdel eller med hjälp av en alternativ geografisk indelning.

Göteborgs kommun

Ungdomsfullmäktige med allmänna val och mandat kopplade till stadsdelar.

Arbetsätt i Göteborgs kommun

Göteborgs kommun är Sveriges näst största kommun och tätort, med en befolkning om strax under 600 000 personer. Kommunen är administrativt indelad i tio stadsdelsområden.

Kommunen har sedan 2004 en satsning på ett projekt vid namn *Ungdomsfullmäktige*. Syftet är att barn och unga ska ha möjlighet att påverka kommunens nämnder, styrelser, bolag, förvaltningar och andra verksamheter.

Utformningen av Göteborgs ungdomsfullmäktige hade vissa utgångspunkter för att undvika de fällor som många andra liknande satsningar fastnat i. Utgångspunkterna formulerades som frågeställningarna nedan:

- Hur garanterar vi att det inte bara är resursstarka ungdomar som väljs in?
- Hur ser vi till att ungdomsfullmäktige blir ett tvärsnitt av kommunens ungdomar.
- Hur ser vi till att det bara inte är ”politikerungar” som engagerar sig?

Man landade därför i att ungdomsfullmäktige skulle vara ett *folkvalt forum*, och att man skulle hålla allmänna val på skolorna. Huruvida man väljs in i ungdomsfullmäktige eller inte är beroende på ens egna möjlighet att motivera klasskamrater, vänner och andra ungdomar i stadsdelen att rösta på en. Platserna är fördelade bland olika valkretsar som överlappar med stadsdelarna, vilket innebär att ungdomsfullmäktige har lokal representation. Enligt muntlig uppgift från projektledaren har drygt hälften av ledamöterna migrationsbakgrund.

Ungdomsfullmäktige består av 81 ledamöter och 20 ersättare. Det finns i dagsläget fem vakanta ersättarplatser efter avhopp. De träffas för stormöten fem gånger per år i kommunfullmäktiges sammanträdesrum. Utöver det har Ungdomsfullmäktige fyra utskott där ungdomsfullmäktiges ledamöter kan medverka: skolutskottet, samhällsutskottet, trygghetsutskottet och fritidsutskottet. De arbetar löpande under året och sammanträder ofta varje eller varannan vecka för att skriva remissvar och planera egen verksamhet.

De allmänna valen till ungdomsfullmäktige hålls i november varje år och pågår i tio dagar. Kommunen har tagit fram en barnanpassad applikation för röstning, där man loggar in med sitt personnummer för att få möjlighet att rösta. Alla barn som gått ut femteklass och är yngre än arton år får kandidera och rösta i valet. De som fyllt arton då valet genomförs får varken rösta eller kandidera då de som regel har rösträtt i vanliga allmänna val.

Ungdomarna får välja vilken stadsdel de ska kandidera och/eller rösta i. Tidigare använde man ett system där man röstade i den stadsdel man var folkbokförd i, men man justerade reglerna när man märkte att vissa barn hade särboende föräldrar och ibland

spenderade mer tid på den adress barnet inte var folkbokförd på. En annan aspekt var att många barn hellre vill representera den stadsdel där de går i skolan än där de bor (då dessa inte alltid är samma).

Ungdomsfullmäktige har ett presidium bestående av en ordförande, vice ordförande och andra vice ordförande som leder stormötena. Ordförande ska helst ha suttit ett år i Ungdomsfullmäktige tidigare.

Kommunen har gett ungdomsfullmäktige statusen som "frivillig remissinstans", vilket innebär att alla förslag som rör barn och unga ska remitteras till dem – men att ungdomsfullmäktige inte är skyldiga att besvara remisserna.

Ungdomsfullmäktige har en heltidsanställd planeringsledare som samordnar arbetet och agerar vuxenstöd till fullmäktige. Planeringsledaren sköter bland annat administrationen för ungdomsfullmäktige och planerar med kommunens olika enheter när kommunen vill använda ungdomsfullmäktige eller dess utskott som en remissinstans. Under projektets tidiga år fanns det två tjänstepersoner, men den ena hade även planeringsansvar för Studentforum – en dialogsatsning för studenter i Göteborg som nu upptar den tjänsten helt.

Utöver det har även varje stadsdelsförvaltning i uppdrag att samordna valen till ungdomsfullmäktige. Det innebär att stadsdelen ska rekrytera kandidater, informera om röstningen och anordna forum där kandidaterna kan presentera sig för eleverna på skolorna i stadsdelen. Som regel har denna tjänsteperson även ansvar för stadsdelens lokala ungdomsråd och dialoger med barn och unga.

Ungdomsfullmäktige driver sakfrågor som berör ungdomar. Man har bland annat drivit igenom att kommunen ska erbjuda kostnadsfria sommarlovskort från och med sjätte klass (innan statsbidraget för motsvarande infördes) och att kommunen ska utöka restiderna för skolkortet till kl. 22.00.

Ungdomsfullmäktige har även en initiativspott på 300 000 kronor som de får bedriva egen verksamhet för. De anordnar bland annat dialogdagar/konferenser en gång per termin där ett hundratal ungdomar bjuds in för att träffa beslutsfattare i ett visst ämnesområde. Den senaste dialogkonferensen hade temat "psykisk hälsa" och involverade barn, unga, skolhälsan och politiker från kommunen.

Projektet Ungdomsfullmäktige präglas enligt projektledaren av stort engagemang. Mellan en femtedel och en tredjedel av alla röstberättigade unga deltar i valet (cirka 40 000 ungdomar är röstberättigade) och vissa stadsdelar har deltagandesiffror nära femtio procent. Det finns som regel fler kandidater än platser till fullmäktige. Kommunen har ambitionen att minst hälften av alla ungdomar i målgruppen ska rösta i valet.

På regelbunden basis träffar nämndpolitiker och tjänstepersoner från kommunens förvaltningar ungdomsfullmäktiges utskott för att få input på ett pågående projekt/arbete. Huvudregeln är att tjänstepersonen/politikern ska komma till utskottets

möte, i stället för det omvända. Representanter för ungdomsfullmäktige deltar i diverse referensgrupper för pågående satsningar i kommunen.

Utöver ungdomsfullmäktige har kommunen även andra satsningar på ungdomsdemokrati, bland annat:

- Stadsdelarna har ett uppdrag att driva ett ungdomsråd i stadsdelen.
- Alla skolor ska ha ett matråd, elevkår/elevråd samt regelbundna klassråd för eleverna.
- Barn och unga ska ha inflytande över kommunens fritidsgårdar, ungdomshus, kulturskola och bibliotek.
- Barn och unga kan skicka in förslag via Göteborgsförslaget (medborgarförslag) digitalt. Om de samlar tillräckligt med röster behandlas förslaget av kommunen och återkopplas till initiativtagarna.

Ungdomsfullmäktige har inte möjlighet att skicka förslag direkt till Kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige, utan måste istället med hjälp av projektledaren ta frågan vidare till berörda politiker/förvaltningar eller skriva ett Göteborgsförslag och samla tillräckligt med röster.

Hur skulle motsvarande koncept se ut i Uppsala?

Ungdomsfullmäktigekonceptet som används i Göteborg är en resurskrävande verksamhet jämfört med andra satsningar på ungdomsinflytande. Utöver den heltidstjänst som går åt till att leda projektet avsätts årligen även 300 000 kronor till Ungdomsfullmäktiges egna initiativpott, 225 000 kronor till övriga verksamhetsrelaterade kostnader (lokalhyra, administration, fika och resor bl.a.) samt vissa år ytterligare 400 000 kronor till att utveckla projektet. Tillsammans med några mindre utgiftsposter landar kostnaden för Ungdomsfullmäktige 2018 på cirka 1,7 miljoner kronor.

I och med att Uppsala kommun saknar stadsdelsförvaltningar skulle samordningen av projektet förmodligen behöva ledas centralt. Rimligen skulle ännu en hel- eller halvtidstjänst krävas för att bistå i registreringen av kandidater, inbokning av besök på skolor och marknadsföring av projektet lokalt.

Utvecklingen av valsystemet är en engångskostnad för projektet, utöver när fler funktioner ska tilläggas – i de fallen tas dessa pengar från de utvecklingspengar som anslagits.

Antalet ordinarie ungdomsfullmäktigeledamöter är fastställt till åttioen stycken, samma som antalet ordinarie ledamöter i kommunfullmäktige. Om samma princip skulle tillämpas i Uppsala skulle även Uppsalas ungdomsfullmäktige ha åttioen ledamöter.

Ungdomsfullmäktige i Göteborg använder kommunfullmäktiges egna sammanträdesrum för sina möten. Då Uppsala kommun inte har något sådant sammanträdesrum skulle externa lokaler behöva hyras – till exempel fritidsgårdar, Uppsala Konsert och Kongress eller Fyrishov.

I och med att Uppsala saknar stadsdelar likt dem i Göteborg skulle särskilda valkretsar förmodligen behöva tas fram för att säkerställa geografisk representation. Likt hur man med en anpassning av Stockholmskonceptet måste ”skapa” nya områden skulle även ett liknande koncept kunna användas här, där flera stadsdelar uppgår i varje valkrets.

Lunds kommun

Ungdomsombud med ansvar för forum för inflytande med fokus på olika målgrupper.

Arbetsätt inom Lunds kommun

Lunds kommun har sedan flera år tillbaka ett välutvecklat arbete med barns och ungas rätt till inflytande och delaktighet. Redan 2012 tog kommunfullmäktige fram en strategi med utgångspunkt i Barnkonventionen där man bland annat inrättade en barnchecklista (barnkonsekvensanalys), barnrättskommitté och barnrättspiloter inom vissa av kommunens förvaltningar.

När man skulle isolera framtida satsningar särskilde man begreppen barnrätt (som gäller för barn yngre än arton år) och ungdomspolitik (till och med 25 års ålder). Man valde att fokusera på det senare alternativet.

I Lund kombinerar man många av de koncept vi studerat i andra kommuner. Man har bland annat följande satsningar:

Ungdomsting – Lunds ungdomsting påminner till konceptet om Linköpings *Ung dialog*. Barn och ungdomar mellan 12–25 år får delta. Forumet planeras av unga själva och anordnas på skoltid en gång per termin. Passen inkluderar föreläsningar, workshops och möjligheter att nätverka med föreningar, organisationer, politiker, tjänstepersoner och andra ungdomar. Ungdomstinget planeras av samordningsgruppen som består av ungdomar som frivilligt går med i gruppen. Det är även möjligt att på ungdomstinget söka bidrag till egna projekt. Lunds kommun avsätter 130 000 kronor till sådana projekt, som har ungefär samma villkor som *Responsbidrag – ungdomars egna initiativ* i Uppsala kommun.

Elevrådsdagar – Tanken med ungdomstinget är att det inte bara ska vara elevråds- och elevkårsmänniskor som går på mötena. Ungdomstingen ska i stället vara öppet för alla att närvara på. I stället anordnar Lunds kommun ett projekt som heter *Elevrådsdagar*, som riktar sig till barn och unga som redan är involverade i elevdemokratien. Tillsammans med partnerorganisationen *Sveriges Elevråd – SVEA* anordnar kommunen föreläsningar och workshops med fokus på elevers organisering och påverkan i skolan. Politiker och tjänstepersoner med fokus på skolan bjuds in för att medverka.

Inflytandecaféer – En grupp som ofta är underrepresenterade i de tidigare nämnda inflytandeforumen kommer tar fram är särskolan. För att råda bukt på det problemet startade Lunds kommun ett inflytandeforum vid namn *Inflytandecafé*. Den inkluderingskoordinator och de ungdomsombud som arbetar med projektet bjuder då på fika och elever från särskolan i åldrarna tretton och uppåt får möjlighet att prata om allt möjligt med varandra, tjänstepersoner från kommunen och politiker. De synpunkter som lyfts fram tas med av inkluderingskoordinatorn och ungdomsombuden till relevanta personer inom kommunen. Tidigare elever i särskolan medverkar även som stöd på träffarna i egenskap av så kallade ”Demokratihjältar.”

Inflytandecaféerna anordnas cirka en gång varje månad och närvaron är hög. Särskolorna i kommunen avsätter ofta tid för eleverna att närvara på dem. När ett

inflytandecafé ligger nära i tid till ett ungdomsting ser inkluderingskoordinatören även till att diskutera frågorna som ska tas upp på ungdomstinget. Resultatet blir att särskoleleverna känner sig tryggare i och mer förberedda för att närvara på ungdomstingen vilket medför att även särskolan är representerad på ungdomstingen.

Kommunen avsätter även omfattande bidrag till barn-och ungdomsverksamhet i kommunen. Utöver stöd till föreningars verksamhet och stöd till publika arrangemang avsätter kommunen även 1 350 000 kronor till bidraget *Stöd till ungas egna organisering* som är reserverad för verksamhet som anordnas av unga i åldrarna 13–25 år, antingen genom en förening eller som individer.

Driften av de olika inflytandeforumen sköts av två ungdomsombud som rekryteras av kommunen. Likt i Linköping ska ungdomsombuden helst nyligen ha lämnat gymnasiet och vara yngre än tjugofem år. De har tidsbegränsade anställningar på mellan ett och ett och ett halvt år. Till skillnad från i Linköping har Lunds ungdomsombud lite mindre frihet i de projekt de driver, men de har i stället det fasta ansvaret för kommunens inflytandeforum. De har stöd av en enhetschef och en inkluderingskoordinator i sitt arbete, och samarbetar nära med kommunens fritidsledare som också är med och rekryterar till inflytandeforumen.

Den stora kostnaden för verksamheten är likt i andra kommuner personal. I Lunds fall är detta tjänsterna för två ungdomsombud samt en enhetschef som avsätter en del av sin tid till arbetet. Utöver det avsätter fem av kommunens fritidsledare en del av sina tjänster till arbetet med inflytandeforumen. Enhetschefen uppskattar att resurser motsvarande tre heltidstjänster avsätts till inflytandeforumen.

Enligt enhetschefen ligger kostnaden för varje arrangerat större inflytandeforum (ungdomsting, elevrådsdagar) på cirka 45 000 kronor exklusive personal och bidrag som delas ut på ungdomstinget. Sammanlagt uppskattas verksamhetskostnader för till inflytandeforumen exklusive personal och bidrag kosta ta 250 000 kronor i anspråk varje år.

Hur skulle motsvarande koncept se ut i Uppsala?

Lunds kommun har ett väldigt brett och omfattande koncept som är svårt att sammanfatta i denna rapport. Likheterna i det strategiska arbetet är stora då även Lunds arbete har sin grund i ett ungdomspolitiskt program.

Lunds kommun avsätter stora resurser till sitt arbete med ungdomars inflytande. Utöver de anställningsresurser (motsvarande tre heltidstjänster) och bidrag till föreningsliv, bidrag till verksamhet som anordnas av unga (1 350 000 kronor) och andra bidrag kopplade till arbetet så tar projektet ytterligare medel i anspråk i verksamhetskostnader (250 000 kronor). Lundamodellen är alltså dyrare än samtliga andra modeller som presenteras i denna rapport, men samtidigt mer omfattande än andra.

Verksamhetskostnaderna skulle förmodligen vara samma i Uppsala som i Lund för projekten. Kommunernas geografiska spridning, befolkningsstorlek och åldersfördelning

är någorlunda lika. Det borde även vara möjligt att genomföra samma sorts projekt med mindre bemanning, exempelvis genom att de endast drivs av ungdomsombuden med stöd av enhetschef och inte tillsammans med fritidsledare eller motsvarande.

Bidragshandläggningen och formen på befintliga bidrag skulle till allra största del kunna finnas kvar inom ordinarie struktur i Uppsala. Dock skulle det bidrag som avsätts för utdelning inom ungdomstinget kunna tas från *Responsbidrag – ungdomars egna initiativ* eller andra befintliga bidrag för att kostnaderna inte ska öka.

Föreningen Fyrisgården bedriver redan verksamhet som liknar Inflytandecaféerna genom sitt projekt *Dialogforum*. En satsning på en liknande modell som i Lund i Uppsala skulle därför inte nödvändigtvis behöva inkludera en egen satsning på inflytandeforum för sarskolan, utan i samråd med Fyrisgården utveckla ett redan existerande koncept.

En anpassad form av Lundamodellen skulle kunna innebära ett liknande koncept till en betydligt lägre kostnad än i Lund. Kostnaden för projektet skulle då vara ungefär samma som i Linköping, det vill säga strax över en miljon kronor per år exklusive bidrag.

Sammanfattning

Efter sex olika kommunbesök har BOiU tagit fram sju olika potentiella modeller för ökat ungdomsinflytande i Uppsala kommun. Dessa är

- Strängnäsmodellen – Centralt kommunalt ungdomsråd.
- Linköpingsmodellen – Två ungdomsombud med tidsbegränsade anställningar.
- Stockholmsmodellen – Lokala ungdomsråd på stadsdels- eller områdesnivå.
- Gamla Botkyrkamodellen – Ungdomsfullmäktige med representanter valda i demokratiska val på och med mandat kopplade till grund- och gymnasieskolor i kommunen.
- Nya Botkyrkamodellen – Ungdomsfullmäktige med representanter utvalda utifrån ansökan och med mandat kopplade till kommundelar.
- Göteborgsmodellen – Ungdomsfullmäktige med allmänna val och mandat kopplade till särskilda valkretsar.
- Lundamodellen – Ungdomsombud med ansvar för olika forum för inflytande där forumen har olika målgrupper.

Strängnäsmodellen

Strängnäsmodellen innebär att kommunen bildar ett centralt ungdomsråd i kommunen där ungdomar utifrån eget intresse kan välja att svara på remisser, anordna aktiviteter och driva frågor i kommunen gentemot förvaltningar och politiker. Det är en kostnadseffektiv lösning för ökat ungdomsinflytande, men riskerar i BOiU:s ögon att endast samla en liten och resursstark grupp ungdomar som brister i representation. Om ambitionen är att Uppsala ska ha en hög standard på arbetet med ungas inflytande finns det mer lämpade lösningar som säkerställer att alla eller merparten av alla unga får möjlighet att både driva egna initiativ och påverka kommunens verksamhet.

Linköpingsmodellen

Linköpingsmodellen innebär att kommunen anställer två så kallade ungdomsombud, som helst nyligen ska ha lämnat gymnasiet och själva vara ungdomar med förankring till civilsamhället. Ungdomsombuden har till uppdrag att driva olika forum för inflytande och agera som resurs till andra delar av den kommunala organisationen vid behandling av barn- och ungdomsfrågor.

Linköpingsmodellen är en flexibel lösning för ökat barn- och ungdomsinflytande som skulle fungera väl i Uppsala. Det ger möjlighet att bilda, avveckla och uppdatera forum för inflytande snabbt och effektivt, samt att permanentera välfungerande lösningar genom att skriva in dem i ungdomsombudens tjänstebeskrivningar. Det är även en fördel att det är relativt unga personer som arbetar som ungdomsombud.

I och med att konceptet saknar ett stort centralt forum för barn och ungdomar att driva igenom egna förslag i kommunen finns risken att endast ett fåtal ungdomar kommer till tals i de forum för inflytande som ungdomsombuden driver. Andra koncept innebär att fler ungdomar får möjlighet att komma till tals och påverka sin kommun. BOiU ser

positivt på Linköpingsmodellen, men tror att det finns bättre sätt att skapa ett öppet och tillgängligt sätt för alla barn och ungdomar att påverka kommunen.

Stockholmsmodellen

Stockholmsmodellen innebär att kommunen uppdrar åt sina respektive stadsdelar att bilda och driva ett lokalt ungdomsråd. Uppsala kommun saknar dock stadsdelsförvaltningar som kan uppdras att driva råden, och stadsdelarna är betydligt mindre och endast av administrativ karaktär. Om Stockholmsmodellen skulle tillämpas i Uppsala kommun skulle ungdomsråden samordnas centralt och varje ungdomsråd skulle med allra största sannolikhet behöva representera flera stadsdelar.

Konceptet med lokala ungdomsråd på stadsdels- eller kommundelnivå är en lösning som främjar engagemang på den mest lokala nivån. Det kräver dock rätt omfattande resurser sett till det engagemang som faktiskt genereras, och det blir lite utbyte mellan olika resursstarka områden i kommunen. BOiU:s bedömning är att det finns mer effektiva sätt att skapa reella möjligheter till inflytande för barn och ungdomar i Uppsala.

Gamla Botkyrkamodellen

Den gamla Botkyrkamodellen utgår ifrån att varje skolenhet uppdras att anordna val till ungdomsfullmäktige. Ledamöterna representerar sin skola och antalet ledamöter är proportionerligt till antalet elever på skolan – i dagsläget 84 stycken sammanlagt.

Modellen är någorlunda resurseffektiv då den endast kräver en heltidstjänst som vuxenstöd och viss finansiering för egna initiativ och möten. Ungdomsfullmäktige är en respekterad remissinstans bland de i kommunen som har kännedom om projektet.

Modellen skapar ett reellt engagemang, men BOiU drar likt Botkyrka kommun slutsatsen att den är för beroende av att de enskilda skolorna lägger ner resurser på att genomföra valen. Allt för ofta är det de som är intresserade av att sitta med som väljs in på walkover.

BOiU anser att det finns bättre modeller för ungdomsinflytande, men ser den Gamla Botkyrkamodellen som ett fungerande initiativ att dra viktiga lärdomar från.

Nya Botkyrkamodellen

Även om den nya Botkyrkamodellen ännu inte är implementerad ser BOiU den som ett viktigt exempel att behandla i denna rapport. Nya Botkyrkamodellen presenterades som en lösning på minskat engagemang i det tidigare Ungdomsfullmäktige, och påminner därför till stor del om den gamla Botkyrkamodellen.

I stället för att ledamöterna väljs i val på skolorna med syftet att representera den egna skolan har kommunen beslutat att ledamöterna i stället ska representera de fem kommundelarna i Botkyrka. I stället för att eleverna på skolorna får välja representanter får intresserade ungdomar skicka in ansökningar med motiveringar som behandlas av det avgående ungdomsfullmäktige. De väljer in ett nytt

ungdomsfullmäktige som ersätter dem. På så sätt minskar belastningen på kommunens skolor. Antalet ledamöter ska även minskas till cirka 30 stycken.

Modellen är någorlunda resurseffektiv då den endast kräver en heltidstjänst som vuxenstöd och viss finansiering för egna initiativ och möten. Ungdomsfullmäktige är nu och lär förbli en respekterad remissinstans bland de i kommunen som har kännedom om projektet.

Även om modellen förväntas bidra till ett ökat ungdomsdemokratiskt engagemang i Botkyrka så anser BOiU att den nya Botkyrkamodellen inte är optimal i utformningen. En demokratisatsning för ungdomar bör bygga på att ungdomsrådet antingen står öppet för alla eller att det finns en valmekanism där ungdomar får välja sina representanter på demokratiskt vis. Att avgående ungdomsfullmäktige väljer in ett nytt ungdomsfullmäktige är i BOiU:s mening inte en bra lösning för att främja representation och engagemang.

Nya Botkyrkamodellen har många bra delar, men som helhet är det inte en modell som BOiU förordar.

Göteborgsmodellen

Göteborgs ungdomsfullmäktige består av 101 ledamöter (varav 20 ersättare) i åldrarna 13–17 år. Ledamöterna representerar en valkrets bestående av en stadsdel som de har en anknytning till och väljs en gång per år i allmänna val genom en barnanpassad webbapplikation. Mellan 20 och 30 procent av alla röstberättigade ungdomar har deltagit i valet till ungdomsfullmäktige under de senaste åren.

Göteborgsmodellen är ett välfungerande exempel på ungdomsdemokrati och ungdomsinflytande där många ungdomar av olika bakgrund får möjlighet att komma till tals och påverka kommunen. Ungdomsfullmäktige åtnjuter stor intern respekt i kommunens organisation, och faktumet att Göteborgs barn och unga är bra på att aktivt välja sina representanter gör att ett maximalt antal barn och unga involveras i kommunens satsningar på ungdomsinflytande. Även om man själv inte är intresserad av att vara aktiv i ungdomsfullmäktige eller i dess utskott kan man som ung påverka kommunen genom att rösta i valet – precis som vuxna i kommunen kan välja att engagera sig eller enbart att rösta.

Även om verksamheten är resurskrävande jämfört med andra satsningar på ungdomsinflytande så ger projektet mångfalt större engagemang än många andra modeller. BOiU tror att ett liknande koncept i Uppsala kommun skulle komplettera befintliga strukturer väl och anser att de ekonomiska resurser som krävs för ett koncept likt Ungdomsfullmäktige är väl spenderade pengar.

Lundamodellen

Lundamodellen kan på många sätt ses som en kombination av andra modeller. De inflytandeforum som ryms inom projektet Ung i Lund drivs av två ungdomsombud, som likt i Linköping nyligen bör ha lämnat gymnasiet och har tidsbegränsade anställningar

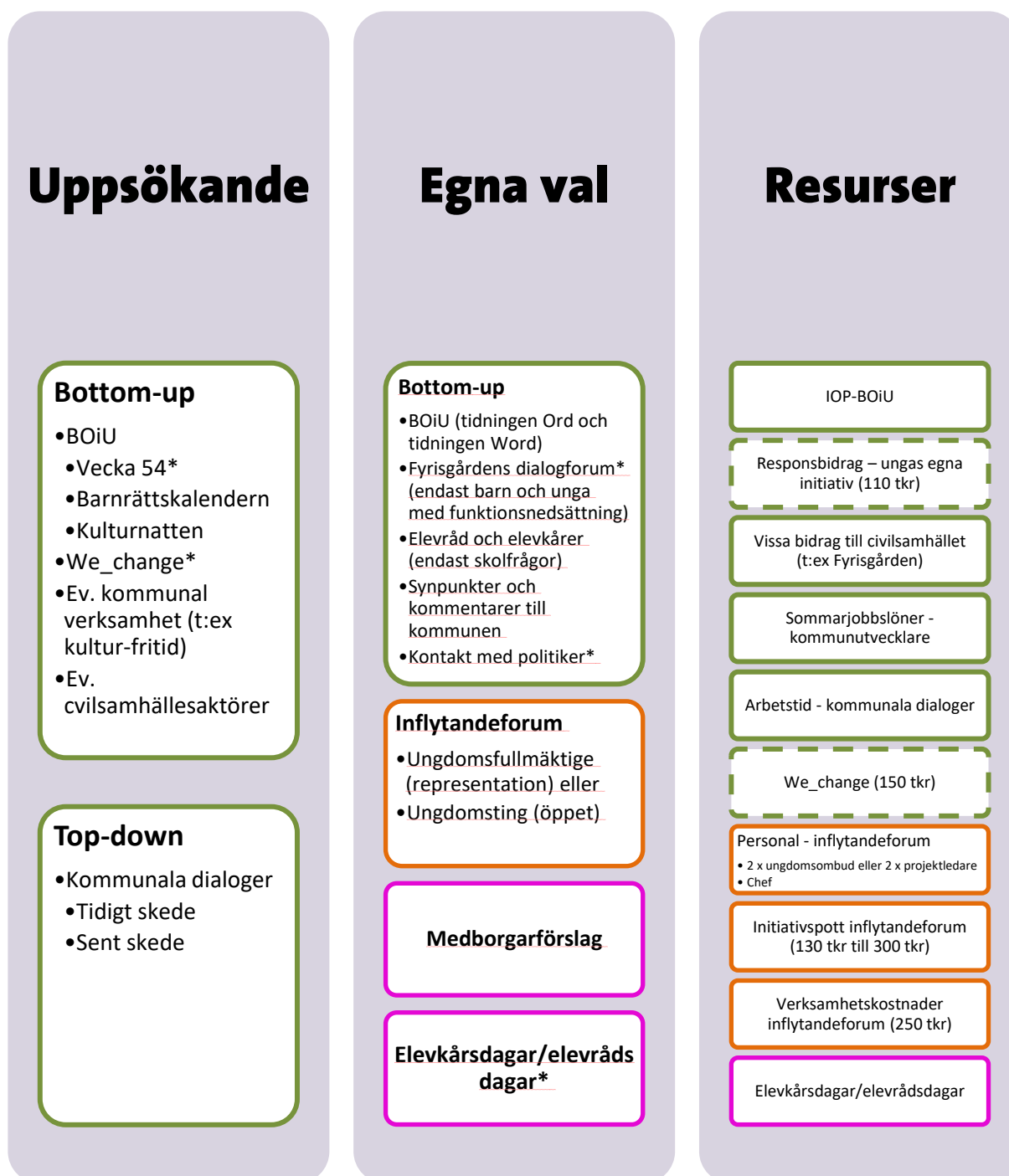
på upp till arton månader. Inflytandeforumen riktar sig till olika målgrupper. Ungdomar som vill engagera sig vid ett par tillfällen per år kan närvara på ungdomstingen, ungdomar som vill engagera sig löpande i ungdomstingets samverkansgrupp, särskoleelever på Inflytandecaféer och elevrepresentanter på Elevrådsdagarna.

Arbetet stärks av ett strategiskt tänk och genom att ungdomar i målgruppsåldern involveras i hela processen genom samverkansgruppen och ungdomsombuden. I kombination med ett välfungerande och resursstarkt arbete med bidragsstöd till ungdomars egen organisering och ungdomsverksamhet lyckas Lunds kommun arbeta med inflytande på en bred front.

Lundamodellen är likt Göteborgs ungdomsfullmäktige en resurskrävande modell som helhet. Den är dock betydligt billigare i drift i en anpassad form och omfattningen kan med enkelhet anpassas utifrån kommunens ekonomiska förutsättningar. BOiU tror på att delar av Lundamodellen skulle komplettera befintliga strukturer i Uppsala väl.

Resultat och förslag

BOiU förordar en ny modell för ungdomsinflytande i Uppsala. Utifrån inspiration från framförallt Lund och Göteborg vill vi kombinera deras upplägg för att skapa en Uppsalamodell som till rimlig kostnad kraftigt förbättrar förutsättningarna för ungdomars inflytande.

Figur 2: Förslag på Uppsalamodell för ungdomsinflytande. Grönt = befintliga satsningar, orange = förslag på ny satsning, rosa = rekommenderas men inte nödvändigt. Streckat = kan slopas för att minska total kostnad.

*Inkluderar möten med beslutsfattare

Resursmässigt skulle det kräva två heltidstjänster för att samordna verksamheten kring inflytandeforum (antingen två ungdomsombud med ett lägre löneläge eller två projektledare) samt en chef med visst uppföljningsansvar. I Linköping (som har ungdomsombud) ligger lönekostnaderna för ungdomsombuden inkl. semesterlön och arbetsgivaravgifter på cirka 650 000 kronor. Tillsammans med verksamhetskostnaderna för inflytandeforumet och medel avsatta för inflytandeforumets egna initiativ lär kostnaden för hela satsningen landa på mellan 1 00 000 kronor och 1 200 000 kronor.

BOiU ser även positivt på att komplettera inflytandeforumet med ett koncept likt elevrådsdagarna i Lund. Kostnaden för elevrådsdagarna i Lund ligger på cirka 20 000 kronor per år exklusive lönekostnader för fast personal. På så sätt kan man till en rimlig kostnad stärka kompetensen i det elevdemokratiska arbetet på skolorna och samla in synpunkter och åsikter från elevrepresentanter.

En annan komponent som skulle stärka Uppsalas allmänna arbete med medborgarinflytande är medborgarförslag som även barn och unga kan använda. Sjuttiotvå procent av svenska kommuner har i dag någon form av medborgarförslag (SCB, 2018) och det är ett viktigt sätt för medborgarna att få underlag för sina förslag på förändringar i kommunen. I denna rapport har BOiU inte behandlat hur ett system med medborgarförslag skulle kunna se ut i Uppsala.